

فلسفه تعلیم و تربیت و روش‌های تدریس؛ نقش مراکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

رضا بهنام‌فر

دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران

● دریافت مقاله: ۹۲/۴/۱۱ ● پذیرش مقاله: ۹۲/۶/۱۹

شدن این روش‌ها در سطح وسیع در نظام آموزشی ما، لزوم تغییر نگرش فلسفی حال حاضر اساتید به تدریس می‌باشد؛ به ویژه آن که اساتید دانشگاه‌های علوم پزشکی به واسطه تحصیلات خود، کمتر با چنین مباحثی مواجه بوده‌اند و شاید از حیث "دید فلسفی آگاهانه"، از سطح بالایی برخوردار نمی‌باشند. اساتید دانشگاه‌های علوم پزشکی، همچون بسیاری از اساتید دانشگاه‌های دیگر، تحت تأثیر روش‌های تدریس سنتی و متکی به فعالیت مدرس، ناشی از فلسفه‌های ایده‌آلیستی و رئالیستی تعلیم و تربیت می‌باشند، بدون آن که آگاهی کافی از اندیشه‌های تعلیمی این مکاتب فلسفی و اندیشه‌های تربیتی عمل‌گرایانه مکتب فلسفی پراگماتیسم داشته باشند؛ به این معنی که شاید حتی از فلسفه انتخاب روش تدریسی همچون سخنرانی نیز آگاهی چندانی ندارند.

فلسفه از طریق معرفت‌شناسی که با مفاهیم کلی و بنیادین شناخت سر و کار دارد، با روش‌های تدریس رابطه نزدیکی دارد (۴). اما ممکن است این ایراد نیز مطرح شود که چگونه در سایر رشته‌های دانشگاهی، که برخی با مبانی فلسفی تعلیم و

روش تدریس مجموعه تدابیر منظمی است که تعلیم‌دهنده برای رسیدن به هدف، با توجه به شرایط و امکانات اتخاذ می‌کند (۱). سال‌هاست که تدریس دروس نظری در رشته پزشکی و رشته‌های وابسته، به شیوه سخنرانی استاد در کلاس ادامه دارد؛ عملی که هم برای استاد و هم برای دانشجو، فقط به عنوان رفع تکلیف قلمداد می‌گردد (۲) و موجب شده است دانشجویان با انگیزه بالا در کلاس‌های درس حاضر نشوند و تنها دلیل حضور آن‌ها در کلاس، اغلب بحث حضور و غیاب است. به نظر می‌رسد امروزه فقط تعداد اندکی از دانشجویان برای کسب دانش در کلاس حاضر می‌شوند. نوع کلاس در آموزش آن‌ها بسیار مؤثر بوده است و در صورت عدم توجه به روش صحیح در آموزش آن‌ها، این امکان وجود دارد که آن‌ها نیز کم‌کم بی‌انگیزه شوند (۳).

پژوهش‌های بسیاری در ارتباط با استفاده از روش‌های نوین تدریس انجام گردیده و مقالات متعددی نیز در این رابطه به رشته نگارش در آمده، ولی کمتر به این نکته توجه شده است که یکی از پیش شرط‌های اساسی و ریشه‌ای کاربردی

اخص، و فلسفه به طور اعم، علاوه بر آشنایی و علاقمندسازی اساتید به مطالعه این دانش پایه‌ای، گام‌های مثرثمری را پیش از برگزاری کارگاه‌های روش تدریس بر دارند؛ به این معنی که ابتدا ذهنیت اساتید در ارتباط با فلسفه آنچه که بعداً در قالب آموزش روش تدریس ارائه می‌شود را تغییر داده و شکل جدیدی، مبتنی بر درک فلسفی، به آن بدهند و سپس مطالب مربوط به روش تدریس را ارائه نموده تا ارتباط منطقی بین این دو مقوله برقرار شده و منجر به اثرگذاری شود.

توجه به این نکته از اهمیت بالایی برخوردار است که محتوای چنین کارگاه‌هایی نباید تنها به سمت بیان تئوری‌ها و مطالب انتزاعی برود. این امر به معنی دور شدن برنامه از هدف خود و گرفتاری در دامی است که به دنبال برداشتن آن از فرایند تدریس می‌باشد. محتوای چنین کارگاه‌هایی می‌بایست در برگیرنده مطالب کاربردی و بیان تأثیرات فلسفه، به ویژه پراگماتیسم، در شیوه‌های مختلف آموزش اعم از اشکال مستقیم و غیرمستقیم آن باشد.

تربیت آشنایی دارند، آثار این آشنایی ملموس نبوده است و ما با نظامی آموزش محور و با روش‌های تدریس مبتنی و متکی بر فعالیت معلم، روبرو هستیم؟ در پاسخ به این ایراد، نخست باید گفت که حتی دانشجویان رشته‌های علوم انسانی نیز الزاماً در دوره تحصیل خود با مفاهیم فلسفی آشنا نمی‌شوند و دوم این که متأسفانه در دوره تحصیل، این مفاهیم چندان به صورت کاربردی ارائه نمی‌گردند و در نتیجه در عمل، تأثیری از خود بر جای نمی‌گذارند. البته این امر که بسیاری از مطالب دروس در دانشگاه‌ها کاربرد عملی ندارند، از ضعف‌های نظام آموزشی ما بوده است که مجال پرداختن به آن نیست؛ اما طرح سؤالاتی همانند آن چه که ذکر شد، نباید در تلاش دانشگاه‌های علوم پزشکی در راستای تغییر وضعیت موجود خللی ایجاد نماید. برای نیل به هدف جایگزین کردن روش‌های تدریس نوین به جای روش‌های تدریس سنتی (در آن جا که می‌بایست این تغییر صورت گیرد) و نهادینه شدن این روش‌ها، مراکز مطالعه و توسعه آموزش پزشکی می‌توانند با برگزاری کارگاه‌هایی هدفمند و منظم در ارتباط با فلسفه تعلیم و تربیت، به طور

References:

1. Shabani H. Instructional Skills (Methods and techniques of teaching). 20th ed. Tehran: Samt; 2006. [In Persian]
2. Mahram M, Mahram B, Mousavinasab N. Comparison between the effect of teaching through student-based group discussion and lecture on learning in medical student. Strides in development of medical education 2008; 5(2): 71-9. [In Persian]
3. Soltani N, Naderi N, Zare S. Comparison between traditional teaching and mall groups teaching methods in teaching physiology respiratory system in medical students: Hormozgan University of medical science. Medical Journal of Hormozgan University 2012; 16(4): 317-24. [In Persian]
4. Gutek GL. Philosophical schools and educational ideas. (Pakseresht MJ. Trans.). 7th ed. Tehran: Samt; 2008.